

Videnskabelige Meddelelser

fra

Dansk naturhistorisk Forening i København

Bind 101.

Med 1 Tavle og 100 Figurer i Teksten.

København.

I Kommission hos C. A. Reitzel.

1937—38.

- H. Schlesch: *Vertigo ronneybyensis* Westerlund neu für Dänemark. (Arch. f. Molluskenk. **61**, 1929, S. 136—138).
- Ueber *Balea perversa* L. in Dänemark (ibidem, **65**, 1933, S. 132—133).
 - Zur Molluskenfauna der Insel Aerö. (ibidem, **65**, 1933, S. 135—137).
 - Revidiertes Verzeichnis der dänischen Land- und Süßwassermollusken mit ihrer Verbreitung. (ibidem, **66**, 1934, S. 233—312 med Tillæg **68**, 1936, S. 1—12).
- O. Schuster: Postglaziale Quellkalke Schleswig-Holsteins und ihre Molluskenfauna in Beziehung zu den Veränderungen des Klimas und der Gewässer. (Arch. f. Hydrobiologie, **16**, 1926, S. 1—73).
- C. M. Steenberg: Bløddyr I, Landsnegle. (Danmarks Fauna 10), 1911.
- Verzeichnis der Landschnecken Dänemarks. (Nachr.-Blatt d. Deutsch. Mal Gesellsch., **45**, 1913, S. 124—133 og S. 163—170).
- C. A. Westerlund: Sveriges, Norges och Danmarks Land- och Sötvatten-Mollusker, Lund og Stockholm 1871—1873.
- Synopsis Molluscorum Extramarinorum Scandinaviæ. (Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica, **13**, 7, 1897).

(Særtrykkene færdige fra Trykkeriet 15. Januar 1938.)

Troldhummeren, *Munida bamffia* (Pennant), fundet i det sydøstlige Kattegat.

Af
H. C. Terslin.

I Foraaret 1936 begyndte Gillelejev fiskerne (og andre) Fangst med Hummertrawl af Jomfruhummer (*Nephrops norvegicus*) i den sydøstlige Del af Kattegat. Og da Fiskerne er vant til at aflevere til mig Dyr, som forekommer dem sjældne eller helt ukendte, leverede de mig 4. Maj 1936 et stort Krebsdyr, som viste sig at være *Munida bamffia* (Pennant). Dette Fund var af stor Interesse, thi hidtil var ingen *Munida* truffet inden for en Linie fra Skagen til Bohuslän; senere har jeg faaet adskillige.

M. H. t. Arten maa bemærkes, at i nordiske Have findes 3 Arter af *Munida*, nemlig *M. tenuimana* G. O. Sars 1871, *M. sarssi* Brinkmann 1936 (nom. nov. for *M. rugosa* G. O. Sars 1871) og *M. bamffia* (Pennant 1777) (= *M. rugosa* Fabricius 1793, non G. O. Sars). *M. tenuimana* har altid været anset for en god Art; men de to andre Arter har hidtil som oftest været regnet for synonyme, indtil først C. Dons¹⁾ og derefter A. Brinkmann²⁾, som har haft et meget stort Materiale til Raadighed, har paavist, at det er to vel adskilte Arter. Det foreliggende Materiale er bestemt efter Brinkmanns Arbejde.

Det nævnte Fiskeri af Jomfruhummer foregaar ofte ved Nattetid; en Del fangne *Munida*er kan af den Grund unddrage sig Opmærksomheden og blive kastet over Bord sammen med andet kassabelt Materiale fra Garnene. Endvidere har Fiskerne set *Munida*erne undvige af Garnene under Optagelsen af disse.

¹⁾ C Dons: Nord-Norges Decapoder. — Tromsø Mus. Aarshefter 37, 1914 (1915), S. 72—84, med mange Fig.

²⁾ A. Brinkmann: Die nordischen *Munida*arten und ihre Rhizocephalen. — Bergens Mus. Skrifter Nr. 18, 1936, S. 9—38, med talrige Fig.

Af de 57 Eksemplarer, jeg har modtaget, er kun de 12 Hunner. At jeg har faaet flest Hanner, har maaske sin Grund i, at disse bliver længere end Hunnerne og derfor lettere fanges i Trawlen end disse. Ifølge Brinkmann lever Hannerne rimeligvis ogsaa længere end Hunnerne, saa det er rimeligt, at disse bliver sparsommere i de højeste Aldersgrupper og i de største Størrelsesgrupper.

Jeg har modtaget flest Eksemplarer i 1937, maaske fordi Fiskerne efterhaanden er blevet klar over, at jeg ønskede det størst mulige Antal. De er taget i Februar, Marts, April, Maj, Juni, Juli, Oktober og November. Jeg har ingen Stykker fra August—September; det nævnte Hummerfiskeri er indstillet i den Periode i Anledning af Sildefisket, og i Dec.—Jan. drives Torskefiskeri. Utvivlsomt vil *Munida*'erne kunne træffes hele Aaret.

Fangststederne angives i hvert enkelt Tilfælde paa nedenstaaende Skema, ifølge hvilket *Munida bamffia* er udbredt over store Dele af sydøstlige Kattegat. De fleste er dog taget 8—12 Sømil N.N.V. for Gilleleje Flak Fyrskib, hvor især Jomfruhummerfiskeriet har fundet Sted.

Munida'erne lever saaledes paa de samme Lokaliteter som *Nephrops norvegicus*.

Mine *Munida bamffia* er taget paa c. 32—35 m Dybde, de fleste paa c. 32 m.

Arten lever paa Slambund; ifølge Fiskernes Opgivelser er de taget paa „blød, lyst leret Bund“, „Mudderbund“, „dyndet Bund“. Og naar jeg modtager Dyrene, er de overtrukket med et lyst leret Slamlag, der især hænger godt fast ved de haarede Saksben.

Alle mine Eksemplarer er voksne Individier, og alle Hunnerne har Æg, fæstnet til Halefodderne.

Naar jeg modtager Dyrene, mangler ofte eet (eller begge) Saksben; de har mistet dem under Fangsten, eller de har afkastet dem. Alle tre *Munida*arter har en udtalt Tilbøjelighed til at afkaste Benene, og Professor Brinkmann meddeler mig, at selv i gunstigste Tilfælde er Saksbenene ikke naaet til normal Størrelse efter et Aars Forløb. Hos nogle af mine Eksemplarer er Saksbenene under Regeneration og ofte meget spinkle.

Efter Museumsamanuensis K. Stephensens Anvisning har jeg maalt Saksbenenes Længde, regnet fra Fæstet paa Kroppens Underside til Saksens Spids. Saksbenene er meget længere hos Hannerne end hos Hunnerne:

hos Hannerne fra 72 til 156 mm,
 hos Hunnerne fra 65 til 104 mm.

Jeg har maalt begge Saksben (se Skemaet), og det har derved vist sig, at der hos samme Individ kan være lidt Forskel paa Længden, selv hvor det ene af Benene ikke er under Regeneration. Jeg har derfor villet prøve, hvad en Gennemsnitsudregning vil vise. Alle de Dyr, som mangler det ene Saksben, kan naturligvis ikke komme i Betragtning; udelukket er tillige alle de Dyr, hvis Saksben er under Regeneration, selv de, hvis regenererede Ben er omtrent fuldt udviklede. Tilbage bliver 29 Hanner plus 5 Hunner. Resultatet bliver da følgende:

Den gennemsnitlige Længde af Saksbenene for 29 Hanner:

venstre Saksben: 114,3, højre: 114,7 mm.

Regnes de 5 Hunner¹⁾ med, bliver Resultatet for de 34 Individer:

venstre Saksben: 109,9, højre: 110,2 mm.

Gennemsnitstallene viser, at der kun er ringe Forskel paa Længden af venstre og højre Saksben, dog at højre Saksben synes at være lidt længere end venstre. Et større Materiale vil kunne skaffe Lys over dette Forhold.

Dyrenes Totallængde har jeg ikke maalt. Da den bløde Ledhud giver efter, er det umuligt at faa et nøjagtigt Begreb om Dyrets Længde fra Pandetornspids til Halespids. Derimod har jeg maalt Carapaxlængden fra Pandetornens Spids til Midten af Skjoldets Bagrand (se Skemaet).

Denne Maaling viser ifølge Skemaet følgende:

Hannernes Carapaxlængde ligger mellem 32 og 47 mm

Hunnernes Carapaxlængde ligger mellem 29 og 44 mm.

En Gennemsnitsudregning forudsætter, at Skjoldet er helt, at Pandetornens Spids ikke er knækket. Resultatet bliver da følgende:

Hannerne (39 Stk.): 38,7 mm

Hunnerne (12 Stk.): 34,7 mm.

¹⁾ Da Materialet af Hunner er saa ringe, kan man næppe slutte noget af Gennemsnitstallet for dem alene (venstre Saksben 84,4 højre 84,2 mm).

Men Professor Brinkmann har den Erfaring fra sit store Munida-Materiale, at hos mange Individder var Pandetornen kort, afbrudt eller bøjet (dette er ogsaa Tilfældet hos flere af mine Individder). Disse har han imidlertid inddraget i Maalingen, idet han beregner Carapaxlængden fra Mellemrummet mellem Pandetornen og en af dennes Sidetorne¹⁾ til Midten af Skjoldets Bagrand. Og jeg har i en anden Rubrik vedføjjet Resultatet af samme Maalemetode. Ved den første Maaling har Professor Brinkmann erfaret, at Længden er c. $1\frac{1}{2}$ saa stor som efter den anden Maaling. Gennemsnitsmaalet for mit Materiale viser følgende:

Hannerne (42 Stk.): 26 mm

Hunnerne (12 Stk.): 23,2 mm.

Paa et lille Materiale som mit bekræftes, som man ser, Brinkmanns Iagttagelse over, at det førstnævnte Carapaxmaal er ca. $1\frac{1}{2}$ Gange saa stort som det sidstnævnte.

Maalingen af mit Materiale viser tillige, at Skjoldet gennemsnitlig er længere hos Hannerne end hos Hunnerne.

Hvorvidt Maalene vil give et tilsvarende Billede over for et større Antal Munida'er, vil maaske en fyldigere Indsamling vise.

Idet jeg henviser til nedenstaaende Skema, henleder jeg Opmærksomheden paa, at det ene af de omtalte Ex. (Nr. 11) ikke er indbragt til mig, men til Dansk biologisk Station, som velvilligst har udlaant det til mig. Under Udarbejdelsen af Manuskriptet har Professor Aug. Brinkmann, Bergens Museum, og Museumsamanuensis K. Stephensen, Universitetets zoologiske Museum i København, ydet mig Hjælp, for hvilken hermed bringes en ærbødig Tak.

¹⁾ Pandetornen er spaltet i tre lange Syle, af hvilke den midterste er den længste.

Maal af *Munida bamffia* (i mm).

Exemplar Nr.	Køn	Carapax-længde		Saksben, Længde		Exemplar Nr.	Køn	Carapax-længde		Saksben, Længde	
		incl. Pandetorn	excl. Pandetorn	venstre	højre			incl. Pandetorn	excl. Pandetorn	venstre	højre
1	♂	39	26	105	106	30	♂	34	23	72r	88
2	♂	36		118		31	♀	37	25		
3	♂	37	26	97		32	♂	37	24		91
4	♀	31	21		73	33	♂	40	27	114	115
5	♂	× ¹⁾	×	124	117r ²⁾	34	♂	42	27	117	115
6	♂	37	24	98	94r	35	♀	34	24	82	81
7	♂	34,5	23,5	99	99	36	♂	36	25	108	84r
8	♀	38	26	81	69r	37	♂	(36,5)	26	113	114
9	♀	30	19		70	38	♂	44	30	118	120
10	♂	32	21	86		39	♂	41,5	28	125	126
11	♂	41		122	122	40	♂	40,5	26	118	118
12	♂	42	28	126	127	41	♀	36	24	83	85
13	♂	(38) ²⁾	26	109	110	42	♀	32	21	72	70
14	♂	37	26	107	107	43	♂	41,5	27	126	129
15	♀	44	31	104	104	44	♀	34	22		79
16	♂	39	27	129	129	45	♂	×	23	72	
17	♂	35	23	99	99	46	♂	36	24	100	101
18	♂	×	29	119	121	47	♂	47	32	156	
19	♂	41	28	122	122	48	♂	39	25,5	117	118
20	♂	40	27	120	118	49	♂	41	28	120	118
21	♂	40	27	126	126	50	♂	34	23	89	89
22	♂	38,5	26	109		51	♂	35	24	98	97
23	♀	34	22	81	81	52	♂	41	29	131	131
24	♂	39	26	117r	125	53	♀	37	24,5	86	
25	♂	37,5	24,5	95	96	54	♂	47	31	138	
26	♀	29	18,5		65	55	♂	41	26,5	117	118
27	♂	38,5	26	111	112	56	♂	40	27	123	123
28	♂	32,5	21,5		86	57	♂	35	23,5		96
29	♂	(ca. 39)	29		132						

¹⁾ × betyder, at Skjoldet er i Stykker og ikke kan maales.

²⁾ at Maalet er i () betyder, at Pandetornens Spids er brækket; omtrentligt Maal er angivet.

³⁾ r angiver, at vedkommende Ben er regenereret.

NB. Hvor Saksbenets Maal mangler, betyder det, at Benet er afkastet eller afrevet.

Lokaliteterne m m. for de i Tabellen maalte Exemplarer er følgende: Ex. No. 1—2: 8 Kv.mil NNV. f. Gilleleje Flak Fyrskib, ca. 34 m, 4-5-1936. — No. 3: ca. 3 Kv.mil NV. f. Kullens Fyr, ca. 35 m, 30-5-1936. — No. 4: smst., 4-6-1936.

— Nr. 5: ca. 12 Kv.mil NNV. f. Kullens Fyr, ca. 34 m, 14-6-1936. — Nr. 6—7: ca. 12 Kv.mil NV. f. samme Fyr, ca. 32 m, 26-6-1936. — Nr. 8: omtrent midtvejs mellem Kullen og Lysegrunden, ca. 32 m, blød, lys, leret Bund, 29-6-1936. — Nr. 9—10: ca. 10 Kv.mil NV. f. Kullens Fyr, ca. 34 m, blød, lys, leret Bund, 4-7-1936. — Nr. 11: ca. 10—12 Kv.mil NV. f. Kullen, Dybde?, 23-10-1936. — Nr. 12: ca. 10 Kv.mil NNV. f. Kullens Fyr, ca. 33 m, Nov. 1936. — Nr. 13: ca. 12 Kv.mil N. (ell. NV.) f. Gilleleje, ca. 32 m, 11-11-1936. — Nr. 14—15: 7 Kv.mil NV. f. Gilleleje Flak Fyrskib, ca. 32 m, Mudderbd., 23-2-1937. — Nr. 16: ca. 8 Kv.mil NV. f. samme Fyr, ca. 32 m, Dyndbd., 24-2-1937. — Nr. 17—18: ca. 10 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 34 m, 21-3-1937. — Nr. 19—20: ca. 8 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, 32—33 m, 24-3-1937. — Nr. 21—28: 8—10 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 32 m, Dyndbd., 25-3-1937. — Nr. 29—31: ca. 8 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 33 m, Dyndbd., 30-3-1937. — Nr. 32—33: 8—10 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 33 m, 30-3-1937. — Nr. 34—37: ca. 8 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 32 m, Dyndbd., 31-3, 9-4 og 25-4-1937. — Nr. 38—39: ca. 12 Kv.mil NØ. f. Hesselø, 32 m, 27-4-1937. — Nr. 40—42: ca. 8 Kv.mil NNV. f. Gilleleje Flak Fyrskib, ca. 32 m, 29-4-1937. — Nr. 43—53: omtr. midtvejs mellem Lysegrunden og Anholt, ca. 32 m, 27-5-1937. — Nr. 54—55: 12 Kv.mil NNV. f. Gilleleje Flak Fyrskib, ca. 32 m, Juni 1937. — Nr. 56: 8 Kv.mil NV. f. samme Fyr, ca. 32 m, 3-7-1937. — Nr. 57: ca. 12 Kv.mil NNV. f. samme Fyr, ca. 32 m, 15-7-1937.

(Særtrykkene færdige fra Trykkeriet 18. Januar 1938.)